

בס"ד, כ"ט סיוון תשפ"ו

14 יוני 2026

תיק מס' 85007-6

פסק דין

בעניין שבין	לבין
הנתבעים	הנתבעים
חברה למכירת כלי בית	נתבע 1, נתבע 2
תובע 2, תובע 3 – בעלי חברה, שוכרי החנות	משכירי קרקע החנות
להלן: התובעים	להלן: הנתבעים

א. רקע

תובע 2 ותובע 3 הינם בעלי המניות בחברה התובעת. התובעת מפעילה חנות שמתמחה במכירת כלי בית. התובעת שכרה מנתבע 1 ונתבע 2 (ברבים: "הנתבעים") חנות שבבעלותם (להלן: "הנכס").

בין הצדדים התגלעו חילוקי דעות שהועברו להכרעתו של בית דין זה.

ביום י"ג באדר תשפ"ה נתן בית הדין החלטה בה נקבע כי הנתבעים הפרו את ההסכם בכך שלא קיימו את חובתם לפי סעיף 8, לפעול בכל דרך אפשרית לקידום בניית המעלית בפיר הקיים. בית הדין הדגיש את חומרת הפרה זו, לאור הכרת הנתבעים בחשיבות המכרעת של התקנת המעלית להצלחת העסק. כמו כן, נדחתה טענת האונס של הנתבעים.

בית הדין דן בבקשת התובעים לקבל פיצוי בגין פגיעה במוניטין ודחה את הבקשה בפסק הדין מתאריך ב' ניסן תשפ"ה, בהיעדר ראיות, אך פסק פיצוי כדי לצאת ידי שמיים בסך 100,000 ₪ עבור המוניטין וטענות נוספות. בתאריך ג' תשרי תשפ"ו קבע בית הדין לערעורים כי תביעת בקשת התובעים לפיצוי בגין פגיעה במוניטין לאחר שהתברר כי החנות שלהם נסגרה, וכן בקשת לפיצוי בגין מכירת המלאי שלהם במחירי הפסד – יוחזרו להכרעת בית הדין קמא. התקיימה ישיבה ובה שטחו הצדדים את טענותיהם ופסק דין זה יעסוק בשני עניינים אלה.

ב. בקשה לפיצוי בגין מוניטין החברה שנפגע

1. טענות הצדדים

בעקבות מעשיהם של הנתבעים שלא בנו מעלית בנכס ולא עמדו בהתחייבות שלהם בחוזה השכירות מוניטין החברה נפגע קשות עד כדי סגירת החברה ומשכך תובעים 1,000,000 ₪ בגין נזק זה. התובעים הציגו חו"ד ובה

אומדן של שווי המוניטין, וטענו שכיוון שלאור מחדלי הנתבעים באי התקנת המעלית יש לחייב את הנתבעים במלוא שווי המוניטין.

במהלך הדיון הנוסף שהתקיים הוסיפו הנתבעים וטענו שבחלוף הזמן התגלה שאין אפשרות בכלל להתקין מעלית במקום וממילא עומדת להם טענת אונס.

2. דיון

בפסק הדין מיום ב' ניסן תשפ"ה נכתב כך בנוגע למוניטין:

"בשו"ת שבט הלוי (חלק י סימן רעה) מובא:

הנה לפי עני"ד פשוט מאד דאין אדם מוכר מוניטין שלו בלי מו"מ על גובה מחיר המוניטין, ומעשים בכל יום בבתי דינים פה, שמלבד כל הפסדים ורווחים, לוקחים מאד בחשבון המוניטין, דהיינו מה שהראשון זכה ע"י שמו הטוב וכה"ג שזה בדרך כלל סכום נכבד.

גם הפתחי חושן (גניבה ואונאה פרק ט הערה כו) כתב שיש למוניטין שווי כספי:

"נראה שבזמננו קיים מושג של מוניטין והוא שוה כסף, שכל מפעל שרכש לעצמו שם טוב, הרי זה מגדיל רכושו, ובשעת מכירת המפעל משלם הקונה עבור המוניטין בנכס, ובדאי שאסור להשתמש ברכוש חבירו בדבר שהוא מקפיד על זה, ובפרט שנרכש ע"י טירחה וגייעה של שנים.

על מנת לבסס עילת תביעה בגין פגיעה במוניטין, נדרשים התובעים להניח בפני בית הדין תשתית ראייתית מוצקה המבססת את היסודות המצטברים הבאים:

- א. **פגיעה במוניטין**: על התובעים להוכיח כי תדמיתו של העסק בעיני קהל לקוחותיו נפגעה באופן ממשי, באופן המשקף ירידה משמעותית בתפיסת הערך והאיכות של העסק בהשוואה לתקופה שקדמה למקרה הנדון. אין די בטענות כלליות ובלתי מבוססות, הנסמכות על השערות בלבד.
- ב. **קשר סיבתי**: על התובעים להוכיח קיומו של קשר סיבתי ישיר ומוכח בין מעשי הנתבעים לבין הפגיעה במוניטין. לדוגמה, במקרה של פרסום לשון הרע, יש להוכיח כי הפרסום השלילי הוביל באופן ישיר לירידה במוניטין העסק, סמוך לאחר הפרסום."

וראו עוד פס"ד ארץ חמדה גזית 74070, פרק ו, בו נקבע שמוניטין הוא נכס שניתן למכור ובהמשך דיון בשאלת פיצוי על פגיעה במוניטין. אם כן, כאמור, בית הדין קבע שיש מקום לפיצוי על פגיעה במוניטין, והשאלה היא האם יש דרך להוכיח פגיעה במוניטין במקרה זה, והאם התובעים הוכיחו זאת. עמדת בית הדין בשאלות אלה היא שלילית, דהיינו, יש קושי גדול להוכיח את הקשר הסיבתי בין מעשי ומחדלי הנתבעים לבין התוצאה המצערת.

אילו החנות של התובעים הייתה נשארת באותו המקום והיתה מוצגת לבית הדין ירידה משמעותית במכירות בעקבות מעשיהם של הנתבעים היה מקום לדון בטענת התובעים. אולם בנידון דידן התובעים בחרו מרצונם

"על פניו שיטת הרמב"ם היא לחייב על מניעת רווח שנגרם עקב מעשה, כגון, נועל ביתו של חברו בפניו או כולא את חברו. לעומת זאת, כאשר גרם נזק במחדל פטור, כגון, שליח שלא קנה סחורה ביום השוק, ומעסיק שחזר בו משכירות עובד וגרם לו לאבד עבודה אחרת (ומסתבר שכן הדין במי שאינו פורע את חובותיו במועד). הרמב"ם לא הבחין בין מזיק לבין מי שהפר התחייבות.

תוספות פסקו שמניעת רווח היא בגדר גרמא בלבד ופטור, למעט מעסיק שחזר בו (אפילו בטרם שנכרת חוזה) וגרם לעובד לאבד עבודה אחרת, שם חייבו. בכל הסוגיות הלך השו"ע בעקבות הרמב"ם למעט מעסיק שחזר בו, שם חייב.

הריטב"א חידש שכאשר אדם נשלח למשימה שאי ביצועה יגרום למשלח אובדן רווח ישנה התחייבות מכללא (מדין ערב) של השליח לפצות על מניעת רווח. החתם סופר אימץ עמדה זו ויש שחלקו עליו. נתיבות המשפט כתב שבמקרים בהם עסק הריטב"א ובדומיהם יש חיוב על בסיס תקנה.

גם הפוסקים שחייבו על מניעת רווח התנו זאת בשני תנאים:

א. רק ברווח ברור שקל להשיגו, אלא שיש מחלוקת האם הכוונה שקל לכל אדם להשיגו או שקל לניזק להשיגו.

ב. רק לרווח שאינו תלוי בהסכמת צד ג' ספציפי (ולכן יש שחייבו שליח שלא קנה ביום השוק, כיוון שמן הסתם היה מוצא מי שימכור לו).

כמו כן, מצאנו בעניין מעסיק שחזר בו שישנה על העובד חובה להקטין את הנזק שנגרם לו, ומסתבר שיש ללמוד מכאן למקרים אחרים בהם יש חיוב על מניעת רווח.

בנוסף, אחד הקשיים בחיוב על מניעת רווח הוא שלפוסקים הסוברים שאין חיוב על מניעת רווח, יש איסור במתן פיצוי כזה, כיוון שזוהי ריבית."

על דברים אלה יש להוסיף שהריטב"א (בבא מציעא עג ע"ב, ד"ה האי מאן) כתב כך:

"האי מאן דיהיב זוזי לחבריה למזבן ליה חמרא ופשע ולא זבין ליה משלם ליה כדאזיל אפרותא דבלשפט... ולכולהו פירושי קשיא לי: למה חייב לשלם לו כלום ומאי שנא ממבטל כיסו של חברו שהוא פטור מפני שאין היזקו אלא גרמא וכן אם הוביר שדהו אינו חייב לשלם לו אלא כשקבל עליו כן בפירוש? ותירץ ר"י דהכא נמי כשהתנה כן בפירוש שאם לא יקח לו שישלם לו פסידא שלו, ולא הזכיר התלמוד כן מפני דהא פשיטא דבלאו הכי לא מחייב ולא הוצרך אלא לפרש כיצד ישלם לו ולאיה חשבון ישלם לו.

ומורי הרב תירץ דהכא אף על פי שלא קבל עליו תשלומין כלל כיון שנתן לו מעותיו ליקח סחורתו ואלמלא הוא היה לוקח ע"י עצמו או ע"י אחרים אלא שזה הבטיחו שיקח לו וסמך עליו ונתן לו מעותיו על דעת כן הרי הוא חייב לשלם לו מה שהפסיד בהבטחתו דבהיא הנאה דסמך עליה ונתן לו ממנו

משתעבד ליה משום ערב. וזה ענין שכירות פועלים דבפרקין דלקמן שחייבין לשלם לבעה"ב מה שמפסיד כשחזרו בהן או שבעה"ב חייב לשלם להם מה שמפסידין דכיון שסמכו זה על זה נתחייבו זה לזה במה שיפסידו על פיו, וזה דין גדול."

הריטב"א שאל על הגמרא בבא מציעא עג ע"א בה נפסק שמי שנשלח לקנות יין בשוק ולא קנה, חייב לפצות את המשלח על אובדן הרווח. הריטב"א הקשה הרי מדובר במניעת רווח, שהיא גרועה מגרמא, והביא את תשובת ר"י שמדובר כשהיתה התחייבות מפורשת לפיצוי. הריטב"א כתב בשם מורו שמדובר כשלא היתה התחייבות מפורשת, אלא התחייבות מכללא.

בסוף דבריו כתב הריטב"א שזה ההסבר לדין בנוגע למעסיק שחסר בו והודיע לעובד שלא יגיע לעבודה, שהוא צריך לפצות את העובד אם היתה לו עבודה חלופית שהפסיד אותה בגלל שהתחייב למעסיק זה. החידוש כאן הוא כפול, ראשית, שהדין בנוגע לעובד איננו דין ייחודי כמו שכתבו כמה מהפוסקים, אלא חלק מעיקרון שיש התחייבות מכללא לפצות על מניעת רווח. שנית, שיש פיצוי על מניעת רווח גם כאשר אין מניעה פיזית. רוצה לומר, יש חבל של פוסקים שפסקו שיש חיוב במקרה שאדם מחזיק את ממון חבירו ואינו מאפשר לו להרוויח ממנו (ראו אצל הרב בלוך, לעיל). אולם, זה המקור הראשון לכך שיש חיוב גם ללא מניעה פיזית להרוויח מהרכוש, שהרי העובד יכול לעשות כרצונו והמעסיק אינו כולא אותו (וראו ערך ש"י חו"מ שיב, יד, שעמד על כך).

לאור כל האמור נקבע כך בהחלטת מדיניות בית הדין ארץ חמדה גזית: חיוב על מניעת רווח, בנוגע להתחייבות הצדדים בהסכם הבוררות לפצות גם על מניעת רווח:

3" על בסיס התחייבות זו ראוי שבית הדין ישקול חיוב כאשר נמנע רווח וודאי וישיר, במקרים הבאים:

א. כאשר אדם עשה מעשה וגרם למניעת רווח, כגון, מניעת גישה פיזית לרכושו של אדם שגרמה למניעת רווח וודאי וישיר.

ב. כאשר אדם נשכר לבצע פעולה אולם לא ביצע אותה וגרם למניעת רווח וודאי וישיר.

4. גם כאשר יש מקום לחייב על מניעת רווח, מוטל על הניזק להקטין את הנזק, ואם לא עשה זאת לא יהיה זכאי לפיצוי על מה שיכול היה למנוע.

וראו שם את המקורות לקביעות אלה.

ומכאן לענייננו, ע"פ הריטב"א וסייעתו (שהובאו אצל הרב בלוך, שם) היה מקום לומר שהנתבעים חייבים על מניעת רווח של התובעים. אלא שבמקרה שלפנינו לא הוכח באופן מובהק שהתובעים היו מנועים מלמכור את הסחורה, ולמנוע את ההפסד.

[הערת אחד הדיינים: על דברים אלו יש להוסיף שגם דברי הריטב"א עצמו אינם מוסכמים ונתונים במחלוקת שכן לדעת הראשונים האחרים בסוגיה בבא מציעא אין מקום לחידושו של הריטב"א ואע"פ שיש פוסקים

שהביאו את דבריו בלי עוררין כמו נתיבות המשפט [סימן קע"ו ס"ק לא, קפ"ג סק"א, ש"ו סק"ו] אולם אין הדבר פשוט כל כך. החתם סופר בתשובה הביא את דברי הריטב"א וכותב שהוא מסכים לדבריו אלא שגם הוא כותב בסוף שראוי לפשר כי זה דבר חידוש, ומצאנו בספר נחלת צבי שמביא שסתימת הפוסקים לא כמותו כך מביא בשמו שו"ת מנחת יצחק ליקוטי תשובות סימן קסד:

"בספר נחלת צבי מבעל הפתחי תשובה (חו"מ סי' רצ"ב ס"ז בהג"ה) הביא את דברי החתם סופר הנ"ל, והשיג עליו דמסתימת דברי השי"ע והאחרונים (בסי' קפ"ג ס"א) לא נראה כן, וגם מדברי הרא"ש דמירי שהתנה עמו וכו' כנ"ל, מבואר דלא ס"ל כהריטב"א, וכן בספר מראה הפנים על הירושלמי שם (ה"ג) כתב על דברי הריטב"א דלא מצא חבר לו וכל הפוסקים סתמו דבריהם בדין זה וכתבו שאין לו עליו אלא תרעומת עכ"ל, ועל כן אין להוציא ממון מהמוחזק עכ"ד."

וכעין זה מובא גם ב שו"ת שבט הלוי חלק ז סימן רלו:

"דברי הריטב"א דמתחייב מדין ערב בחמר דזולשפט (ב"מ דף ע"ב) ובפועלים ובעה"ב שחזרו בהם, אפילו כשלא נתחייב לשלם כשלא יקנה היין כהבטחתו (בב"מ דף ע"ב) ובפועלים גם אם לא קבל עליו לשלם כשלא יעבדו ואפ"ה ס"ל להריטב"א שנתחייב מדין ערב, א"כ בנידון דידן יתחייב מדין ערב, אולם זו דעת יחידית שמתוך כל המפרשים נראה דלא סבירא להו כן."

יתרה מזאת כאמור לעיל החיוב על מניעת ריוח לדעת הרמב"ם הוא על ידי עשיית מעשה ואילו במקרה שלנו מניעת הריוח ביחס למכירת הסחורה נעשה באי עשיית מעשה ולא שמעשה אקטיבי.

האמור לעיל אינו שיטת הרמב"ם בלבד אלא גם שיטת הרא"ש והרמ"א להלכה כפי שמביא הרב שאול ישראלי בספרו משפטי שאול סימן מז (בהרכב יחד עם הרב עובדיה יוסף והרב בצלאל זילטי):

"החילוק בין הוציא מביתו וסגר הדלת לבין פועלים לדעת הרא"ש, דס"ל שכל כה"ג שהוא מניעת הריוח ולא הפסידו ממה שיש לו אינו חייב גם בעביד מעשה וברי היזקא, וזהו שאמרו בירושלמי לענין קבלן שהוביר השדה או מבטל כיסו של חברו שאינו חייב מפני שהוא מניעת הריוח. והשוכר פועלים שחייב הוא משום שבאדם חייב על שבת, וכפי שביאר במחנה אפרים הנ"ל (גזילה י"א). וע"כ כל היכא דעביד מעשה, ודיבור נמי הוי מעשה, שפיר חייב.

והנה בשו"ע (סי' שס"ג ברמ"א) מובאת להלכה רק דעת הרא"ש הנ"ל שהמוציא חברו מביתו ולא דר בה פטור, א"כ נוקט להלכה שכל מניעת הריוח אינו אלא גרמא, אפילו בעביד מעשה.

ואפילו לדעת הרמ"ה המובאת בטור שמחייב בגירש חברו מביתו, היינו ע"כ ג"כ רק בכה"ג דקעביד מעשה, וכמו שנתבאר לעיל במחנה אפרים, שמוכרח לחלק בין הא להא דירוש' דמוביר שדה ומבטל כיסו של חברו, דהתם הוא בשב ואל תעשה ע"כ אינו אלא גרמא, ורק בהוציא חברו ע"י מעשה הוא שחייב לפי הרמ"ה והמחנה אפרים דאזיל נמי בשיטה זו, ויוצא מכל הנ"ל שבמניעת הריוח שלא ע"י מעשה לית לן שום דעה שתחייב ולמרות שזה ברי היזקא, ושלא כחילוקו של התוספות יום טוב."

כמו כן, כאמור לעיל בעניין המוניטין, חלוקת האחריות בין הצדדים איננה ברורה דיה כדי לחייב. לכך יש להוסיף, שלא ברור שהפעולות שנקטו התובעים לצמצום ההפסדים היו מספיקות, ומאד יתכן שאילו היו פועלים אחרת ההפסדים היו קטנים הרבה יותר. עד כאן הערת אחד הדיינים.]

3. חיוב בגין הסתמכות

אפשרות שניה היא לחייב בגין הסתמכות, דהיינו, התובעים סמכו על הנתבעים שיעמידו לרשותם נכס הראוי להפעלת חנות, ומשלא עמדו בכך, על הנתבעים לפצות את התובעים. סוגיה זו נדונה באופן תמציתי על ידי הרב אבישי קולין, "חוקי התורה: פיצויי הסתמכות", אמונת עתיך 135, עמ' 118-123, ובמיוחד בהערה 31. אלא שגם ביסוד חיוב זה אין כדי לחייב את הנתבעים.

הרב קולין סיכם זאת כך:

"ההסתמכות נוצרת במקרים השונים, רק בהצטברות שני תנאים:

א. הוכחה שהסומך נקט פעולה או נמנע ממנה, בעקבות הסתמכות על הנסמך, כך שניתן להטיל אחריות על הנסמך לתוצאות מעשיו של הסומך.

ב. סבירות גבוהה לכך שהנסמך ידע שמסתמכים עליו, כך שאינו יכול להשתמט מאחריות לתוצאות מעשיו.

שני תנאים אלו יכולים להתקיים על ידי אמירה מפורשת של הצדדים, או על ידי נסיבות מיוחדות ואומדן דעת."

אלא שבמקרה זה, לא ברור שהתובעים ביצעו פעולה או נמנעו ממנה בגלל ההסכם. יתכן שרוב המלאי היה ברשותם עוד לפני חתימת הסכם השכירות, וכן שהיתה להם אפשרות למכור את המלאי במקביל להתעוררות הקשיים בין הצדדים.

4. שער החיוב במקרה של נזק ישיר

גם אילו היה מדובר בנזק ישיר ממש השער לפיו היה על המזיק לפצות את הניזק לא היה שער המכירה של הסחורה, אלא שער הקנייה שלה.

בגמרא (בבא מציעא צט ע"ב) נאמר:

"אמר שמואל: האי מאן דגזיל חביצא דתמרי מחבירו, ואית בה חמשים תמרי, אגב הדדי - מזדבנן בחמשים נכי חדא, חדא חדא - מזדבנן בחמשים. להדיוט - משלם חמשים נכי חדא...מתקיף לה רב ביבי בר אביי: להדיוט אמאי משלם חמשים נכי חדא? נימא ליה: אנא חדא חדא הוה מזבנינא להו! - אמר רב הונא בריה דרב יהושע: שמין בית סאה באותה שדה תנן."

השיטה מקובצת כאן בשם הרמ"ך הסביר את הגמרא:

"ונראה לומר שהוא מנכה מהן שכרו הראוי לו על מכירתן וכן במזיק ממון חברו אינו משלם לו אלא כמה שהיה נמכר כל אותו ממון יחד דהכי תנן גבי שן ורגל שמין בית סאה באותה שדה של ששים סאין כמה שוה ומשלם לו לפי אותה שומא מה שפחתה בית סאה זו בשלוח בהמתו."

הסיבה שבחרו בשומא זו מסביר רבינו יהונתן מלוניל על הרי"ף בבא מציעא נז ע"א :

"אלמא יש לנו לדקדק שלא להכחיש הגולנין והמזיקין כדי שישמעו לקול מוכיחם ושופטיהם."

הסבר אחר לשומא זו מצינו פה בחדושי המהר"ל (בבא מציעא צט ע"ב) :

"ומכל מקום היכי שגזל חמישים ביחד [ישלם] גזילה על כולם ביחד ואין שמין כל אחד בפני עצמו, דכיון דשם גזילה על הכל אין לומר דהוי מזבן חדא חדא."

סוגיית הגמרא נפסקה להלכה בשולחן ערוך (ח"מ שסב, יב) :

"הגזל אשכול של תמרים, ובו נ' תמרים, ואם ימכרו כולם ביחד אינו שוה אלא מ"ט פרוטות ואם ימכרו כל אחת בפני עצמה ישו חמישים, אינו משלם אלא מ"ט."

מסוגיה זאת עולה שגם אם היו הנתבעים מזיקים באופן ישיר לסחורה היה עליהם לשלם לפי השער בו הסחורה נמכרת בצורה סיטונאית, (מן הסתם זהו המחיר בו רכשו את הסחורה) ולא בשער הקמעונאי. וכן מבאר את הגמרא ברשימות שעורים (רי"ד סולובייצ'יק) מסכת בבא קמא דף נח עמוד ב :

"אנו משערים את הנזק לפי המחיר של החפץ כשנמכר בכמויות גדולות (המחיר "הסיטוני") ולא לפי המחיר כשנמכר בעצמו (המחיר "הקמעוני"). וכן קבעה הגמרא בב"מ (דף צט ב) ז"ל האי מאן דגזל חביצא דתמרי מחבירו ואית בה חמישים תמרי, אגב הדדי מזדבנן בני נכי חדא, חדא חדא מזדבנן בני, להדיוט משלם חמישים נכי חדא כו' מתקיף לה רב ביבי בר אביי להדיוט אמאי משלם חמישים נכי חדא נימא ליה אנא חדא חדא הוה מזבנינא להו. אמר רב הונא בריה דרב יהושע שמין בית סאה באותה שדה עכ"ל. דין זה שייך גם בנזקים אחרים ולא רק בשדה. כשמצויות שתי אפשרויות של שומת החפצא הניזק בי"ד שמין את הנזק לפי מחיר החפץ הנמכר בכמויות גדולות ולא לפי המחיר של החפץ הנמכר לבדו."

ע"פ עקרון זה, גם אילו היה מדובר בנזק ישיר בזדון, החיוב היה לפי שער הקנייה של הסחורה. אמנם, היה מקום לדון בחיוב בגין מניעת הרווח מהסחורה, אולם, בכך עסקנו לעיל.

לאור כל האמור אנו דוחים את התביעה לפיצוי בגין מכירת המלאי במחירי הפסד.

ד. החלטות

1. בית הדין דוחה את תביעת התובעת כנגד הנתבעים.
2. בית הדין משאיר על כנו את פסק הדין מתאריך ב' ניסן תשפ"ה, 31.3.2025 שקובע חיוב על הנתבעים לשלם 100,000 ₪ על מנת לצאת ידי שמיים, לא ניתן לאכוף פסק זה ברשויות האכיפה.

3. ניתן לערער על פסק דין זה עד לתאריך כ"ט תמוז תשפ"ו, 14.07.26, אין בהגשת ערעור משום עיכוב ביצוע.

פסק דין זה ניתן ביום כ"ט סיוון תשפ"ו, 14 יוני 2026

בזאת באנו על החתום

הרב בנימין פלהיימר, דיין

הרב דניאל לונצר, אב"ד

הרב עדו רכניץ, דיין